

Dr. Lentner Csaba

Postabank és ami mögötte van

A magyar kormány Postabank irányába megnyilvánuló segítőkészsége az elmúlt hónapokban számos talányra adott okot a hazai és külföldi pénzügyi elemzők körében. Vajon milyen szándékok húzódnak meg az MSZP vezette hatalmi koalíció adófizető állampolgárok pénztárcájából fizetett sorozatos segítségnyújtásai mögött?

Amennyiben a magyar kereskedelmi bankrendszer elmúlt évtizedben végbement változásait akarjuk elemezni, legátfogóbb jellemzőként írhatjuk azt, hogy a kereskedelmi pénzintézetek működésében és tulajdonlásában is beteljesedett az a tőkeerős pénzügyi csoportok által irányított szabad piaci üzleti filozófia, ami a fejlett piacgazdaságok pénz- és tőkepiacait már hosszú évtizedek óta jellemzi. Ez rövidre fogva, „magyarra fordítva” annyit jelent, hogy az 1990-es évek elejéig döntő mértékben a magyar állam által irányított és birtokolt kereskedelmi bankok javarésze 1997. év közepére magánkezekbe, de legfőképp külföldi tulajdonosokhoz került. Az ország gazdaságának liberalizálásával párhuzamosan a pénzügyi piacok kinyílása, továbbá a határokon átnyúló pénzügyi szolgáltatások és az ezeket elősegítő pénzügyi és deviza jogszabályok határozott megjelenése is tetten érhető. A fenti folyamatok hatásaként a magyar pénzügyi szolgáltatóipar így 1997. derekára, legkevesebb 80%-ban külföldi multinacionális nagybankok birtokába került. A jelenlegi banki palettán így sajátos helyet foglal el a Postabank és Takarékpénztár Rt, noha tulajdonosai között kisebb részarányban vannak külföldiek is, ám meghatározó, befolyásoló részesedéssel; - még ha az állami intézményeken keresztül, úgynevezett közvetett jellegű is-mégiscsak a magyar állam rendelkezik, illetve annak államháztartási alapintézményei. A jegyzett tőke 25%-ában tulajdonos az „állami” Nyugdíjbiztosítási Önkormányzat, 10%-ban az Egészségbiztosítási Önkormányzat, de meghatározó részesedése van a Bankban a Magyar Posta Rt-nek és az ugyancsak államháztartási körbe tartozó Százhalombattai Önkormányzatnak.

A pénzügyi elemzők részéről feszegetett kérdések egyrészt azok, hogyha a magyar államnak nincs közvetlen tulajdoni hányada a Postabankban akkor miért segíti egyvégtében a pénzügyi válságából kilábalni a bankot. Másrészt, a „fél magán”, vagy „fél állami” jellegű bank megsegítésében milyen nagyon is valós állami érdekek húzódnak meg ?

Az eléggé összetett kérdések megválaszolása keretében feltétlenül utalni kell arra a külföldi tulajdonszerzési folyamatra, illetve a külföldi pénzintézetek "behonosításának" folyamatára, ami az elmúlt években végbement. A Postabankon kívüli „banki millió”, ami végső soron a belső hazai bankvilágunkat meghatározza, nagyon komoly pénzügy politikai üzenetértékkel, és gazdasági befolyásoló képességgel rendelkezik még egy olyan pénzintézetre is, amely, noha közvetett módon, de mégiscsak állami intézmények tulajdonában van javarészt. De körül írható a Postabankos helyzetkép úgyis, hogy tulajdonosi szerkezetében a multinacionális bankok nem szereztek olyan mértékű befolyásoló részesedést, hogy a bankot közvetlen befolyásolási övezetükké nyilváníthatták volna. Vagy talán mégis.?

A magyar nagybankok privatizációja 1995: decemberében a Budapest Bankkal kezdődött. Még 1993-ban a kormány kezdeményezte a Budapest Bank privatizációját, azonban 1995. őszére minden privatizációs remény szertefoszlani látszott. Végül is, az azóta elhíresült - Bokros Lajos szerint sikeres - privatizációban a Budapest Bankot és leányvállalatait (Lásd. Polgári Bank) 60%-os mértékben a General Electric Capital Corporation, - amely a General Electric Capital Services Inc. egyik leányvállalata - és az Európai Ujjáépítési és Fejlesztési Bank alkotta konzorcium vásárolta meg. A GE Capital a világ legnagyobb vállalatának - az amerikai General Electric Company-nak - a pénzügyi szolgáltató ágazata. Pénzügyi eszközeinek értéke 227 milliárd USA dollárt tesz ki. Az új Budapest Banki tulajdonos tőke erejéhez így semmi kétség nem férhet.

Egy évvel később, 1996. december 18-án írták alá a második magyar nagybank - a Magyar Hitelbank Rt. - privatizációs szerződését. A vevő

az ABN Amro Bank lett. Az ABN Amro pénzügyi intézmény 1991-ben jött létre az A Gemene Bank Nederlanden és az Amsterdam Rotterdam Bank egyesülésével. 384,3 milliárd dolláros mérleg fő összegével a világon a 14, míg a Európában az 5, legnagyobb bank. A származási országában Hollandiában - ezen hatalmas tőke méreténél fogva a legnagyobb pénzügyi intézet.

A 3. magyar nagybanknak ő az elmúlt napokban írták alá. A privatizációs tender nyertese a belga-ír Kredict Bank-Irish Life alkotta konzorcium. A Kreditbank a világ 69. legnagyobb bankja, a Bank of Ireland és a Belgium második legnagyobb bankját jelentő Credit Bank, a tulajdonában lévő Irish Life életbiztosító társasággal eddig nem képviseltette magát Magyarországon és a térségben sem dolgozik. Ám a Credit Banknak van két bankja Lengyelországban, egy pedig Szlovákiában. A belga bank üzleti stratégiájában az OKHB megszerzését egyfajta hídfő-állás kialakításának is tekinti, hiszen szeretne tovább terjeszkedni Közép-Európában.

A magyar nagybankok privatizációs körülményeinek alakulását a Postabankkal kellene folytatnom, azonban itt az eddigi felsorolást, - a kakukktójas jelenség felmerülése miatt - meg is kell szakítanom. A Postabankot ugyanis nem privatizálták a Magyar Hitel Bank, a Budapest Bank, vagy a Kereskedelmi és Hitelbank új tulajdonosaihoz hasonló tőke erejű, nemzetközi pénzügyi hatalmat megtestesítő pénzügyi befektetők.

Felmerül a kérdés: mi a közös az MHB, az OKHB és a BB új tulajdonosaiban ?

↳ az új tulajdonosok a világ élvonalába tartozó, akár a magyar államot is tőkeerőben többszörösen felülmúló nemzetközi bankbirodalmak soraiból kerülnek ki

↳ a magyar kereskedelmi bankok tulajdonba vételével a külföldi befektetők egy újabb, kiegészítő jellegűnek nevezhető profitgyűjtő tevékenységre és területi körre tesznek szert. A magyarországi működésük az anyavállalat bankjának fiókszintjén folytatódik.

↳ Az állam és az új banktulajdonosok kapcsolatának minőségét mélyebben és konkrétan elemezve elmondható az is, hogy a magyar kormánynek érdemi beleszólási lehetősége nincs a multinacionális pénzintézetek magyarországi tevékenységére és hitelezési politikájára.

A „Postabank jelenség” megértéséhez tartozik az a nemzetközi pénzügyi körülmény ismerete is, hogy az Európai Közösség egy-egy tagállamában 5-6 nagybank uralja a bankpiacot. A pénzügyi intézményeknél végbemenő egyesülési-összeolvadási folyamatokat egy-egy EU tagállam keretein belül az adott ország gazdaságpolitikája is támogatja, hiszen az erős "nemzeti" bankcsoportok kialakulásával olyan pénzügyi aggregátumok jöhetnek létre, amelyek tőkeerőben is fel tudják venni a versenyt az idegen országokból érkező - általában idegen érdekeket is hordozó - pénzügyi befektetési piacokat kereső bankcsoportokkal szemben. A hazai bank mégiscsak nagyobb valószínűséggel folytat olyan üzleti politikát, amely megfelel az adott ország társadalmának és gazdasági szereplőinek, mint egy betelepülő amerikai bankház. Az adott ország számára további előny, hogy egy "nemzeti" bankcsoport, tőkeerős pénzintézet, az ország gazdaságpolitikájának érdekeit is hatékonyabb eszközökkel és akarattal tudja szolgálni, mint egy külföldi, betelepült pénzintézet.

1987. évet követően, a kétszintű bankrendszer hazai kialakulásának évtizedében a magyar állami bankokra költött állami támogatások, garanciák, és konszolidációs milliárdok, akár több ezer milliárd Ft tőkeerővel rendelkező, állami bankhatalom kialakulásával majd megszilárdulásával is járhattak volna. Az elvi lehetőségek egy következetesebb állami ellenőrzési és egy felelősségteljesebb banki hitelezési módozat kialakulásával minden további nélkül a gyakorlatban is kialakulhattak volna. A magyar bankvilág az „európaizálódást” azonban a felelőtlen hitelezési gyakorlata révén a leépült, leértékelődött pénzintézeteivel érte meg. A magyar bankok a nemzetközi pénzügyi piac szakmai és pénzügyi befektetői számára nem egyenrangú partnerekként maradtak fenn,

hanem kiszolgáltatott, a privatizáció révén mindössze egyszerű túlélésükben reménykedő, stratégiai koncepciók nélküli intézményekként. A magyar adófizetőknek több ezer milliárd Ft-jába került, illetve kerül, hogy az egykori magyar állami tulajdonban lévő pénzügyintézeteket a privatizációs várakozó listákra felvegyék, továbbá az új tulajdonosoknak hozományként beígért garanciákat, és konszolidációs kötvény kamatokat kifizesse.

A kereskedelmi bankok külföldiek részére történő átadása után értelemszerűen lecsökkent az állam bankokban is megtettesülő gazdasági ereje, továbbá mind a pénzügyi, mind a reálszektor értékalkotó folyamataira történő ráhatási szerepe.

A magyarországi bankok privatizáció utáni működési folyamataikban így a külföldi multinacionális pénzügyintézetek anyavállalatainak alárendelt üzleti stratégia szerint végzik a tevékenységüket. Míáltal a bankok, és vele együtt járóan a bankokban lévő pénz hatalom gazdasági folyamatokat, társadalmi pozíciókat, politikai érdekeket befolyásoló és újra leosztó szerepe már nem az állami tulajdon mögött lévő politika és gazdaság befolyásoló szerep alakítására hivatott magyar államot illeti, így a kormányzat kénytelen tudomásul venni a gazdasági folyamatok, sőt ami ennél több, - de csak az előbbin keresztül megvalósítható, politikai és társadalmi viszonyokat befolyásoló érdemi szerepvesztését is.

A közgazdaság-elmélet történet határhaszon elmélete szerint, véges fogyasztási javaknál mindig az a jószág a legértékesebb, ami az adott fogyasztási skálán legutoljára marad. A bérből és fizetésből élő gyári alkalmazott számára is a soron következő fizetést megelőzően az utolsó fizetésből megmaradt 1000 Ft-os és annak vásárlóértéke a legértékesebb, a leghasznosabb. A magyar állam Postabank megmentése iránti küzdelmében is nem kis mértékben szerepet kaphatott, egy hasznos jószág - egy gazdaságot, politikát, társadalmat befolyásolni képes pénzügyi intézményrendszer - utolsó egységének elvesztésével járó kényszerképzet. Megmenteni az utolsó állami tulajdon - ha közvetett is. - és befolyás alatt lévő év múlva pedig önkormányzati választások lesznek az

országban. A választási kampányok, a választási programok pedig elég pénzigényesek, továbbá csak és kizárólag a pénzügyi hatalom közbeiktatásával megvalósítható gazdasági programok léteznek. A kisvállalkozások beruházási hitelezését pártprogramba beépíteni ugyan lehetséges, de az nyilvánvaló, hogy egy CIB, vagy egy General Electric Capital nem fogja a győztes párt választási ígéreteiben szereplő nagy kockázatú- az érintett vállalkozóknak egyúttal felemelkedést, tovább élést jelentő - kisvállalkozói hiteleket folyósítani. Ez pedig pártpolitikai oldalról egyenlő a bukással, ami a hazugság kiderülése után azonnal hat.

Az állam a Postabankban meglévő pozícióinak görcsös védelmére további magyarázatként szolgálhat a fejlett piacgazdaságok tapasztalatainak felhasználásával az a minden bizonnyal Magyarországra is érvényes középtávú prognózis, miszerint a méreteiben folyamatosan növekvő és egységesebbé váló bankpiac egyre erőteljesebb versenyt fog kiváltani. A verseny okozta veszteségek, kieső nyereségek elkerülése érdekében újabb bankkegyesülésekre fog sor kerülni, amelyek a pénzügyi piacot egy-egy „multi” számára tartósan és kiszámítható módon kezelhetővé teszik. Mértéktartó előrejelzések szerint 2000-re mintegy 15 globális nagybank fogja uralni a világ bankpiacát. A globalizálódásnak ezen pénzügyi folyamatai a magyar bankpiacot is érinteni fogják. 1997-ben még lehetséges a harcot megvívni egy állami-színezetű bankért, de 2000-re, 2005-re hol lesz már az állami akarat, és legfőképp az az állami költségvetési pénzösszeg, amiből a multikkal való piaci verseny során folyton keletkező veszteséget konszolidálni lehet? Végző soron az elmúlt 10 év felelőtlen bankpolitikájának következménye az, hogy a Postabankra kiadott újabb konszolidációs milliárdok veszteségként, soha meg nem térülő befektetéseként jelentkeznek. Az a cél, amelyet a jelenlegi kormányzat a maga elé kitűzött csak egy olyan rövid távú érdekharc, a realitásokat mellőző fixa idea, aminek hosszabb távon realitása, és eredménye nem lesz.

A Postabank pénzügyi stabilizációját segítő állami-költségvetési szándékok és konkrét magatartások annak a kormányzati sikerpropa-

gandának a célélérési eszközrendszerét jelentik, amelyek azt akarják elhíttetni az ország lakosságával, hogy az MSZP vezette hatalmi koalíció képes a magyar gazdaság stabilizációjára és az általunk tapasztalt káosszal és gazdasági értékvesztéssel szemben képes a gazdasági növekedés feltételeinek tartós biztosítására. A néhány hónappal ezelőtt bekövetkezett betétes roham azonban nyilvánvalóan nem csak - és legfőképpen - a Postabank elleni bizalomvesztés jele volt. Annál lényegesen több. A lakosság - a választók - nem hisznek a kormány sikerpropagandájának. Féltik a pénzüket, még ha azt a kormány garantálja is. A Postabank előtt sorban állók nyilvánvaló bizalomvesztése így valójában a koalíciós kormánynak szólt. A Postabank állami pénzügyi konszolidációja ezért lényegesen több, mint egy bank megrendült pénzügyi pozícióinak rendezése. Valójában az 1998. évi választásokra készülő szociál-liberális kormány választási kampányának megfinanszírozásáról van szó, mert ugyan milyen választói kép alakulhatna ki egy olyan hatalmi koalícióról, amelynek a működése alatt még a lakossági és vállalkozói pénzügyi piac összeomlása is bekövetkezett? Az elemzésem korábbi részében vázolt ún. „utolsó állami bankhoz” fűződő érzelmi kötődés koncepciója eltölpül a választási-politikai győzelemért vívott szocialista törekvések mellett. Noha az érzelmi kötődés sem leértékelhető jelenség, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy a Postabankhoz az MSZMP és a szakszervezeti vagyon, a vele együtt járó MSZP-s politikai érzelmek és érdekek is jelentős mértékben kötődnek.

Számos pénzügyi elemző olyan leegyszerűsítő, de ugyanakkor lényegre törő megállapításra ragadtatta el magát, hogy a „Postabank az MSZP bankja”, mármint érdeksatornáit tekintve. Nos, ha ez így van, ráadásul a közvetett állami tulajdon mögött egy koldusszegény állami egészségbiztosítási pénztár és egy nyugdíjbiztosítási pénztár van - amelyek 1996-ban 73 milliárd Ft veszteséggel gazdálkodtak, de 1997 első 7 hónapjában is már az előző évi teljes veszteség mértékéhez hasonló pénzügyi hiánnyal bírnak - ugyan miért ne lehetne az állami biztosítási önkormányzatok postabanki tulajdonrészeit eladni? Végére is az állami biztosítási önkormányzatok tevékenységeit illetően is rövidesen

megtörténik a privatizáció, ugyanis az Országgyűlés által a közelmúltban elfogadott törvény szerint a magánbiztosító pénztárak megalakítása előtt zöld utat kapott. Megtört az állami biztosítók monopóliuma, várhatóan tevékenységük, gazdálkodásuk, az egészség- és nyugdíjbiztosítás területén betöltött szerepük is töredékére esik vissza rövidesen. A kérdés mindössze csak az, hogy a Postabankban megtestesülő jelenlegi pénzügyi- és az ezen keresztül vezető politikai hatalom a privatizáció révén kihez kerülne. A bölcsek követ nyilván nem tartja a zsebében egy pénzügyes közgazdász sem - a jövő jóslatát hivatott elismert „diplomaként”, ám az biztos állítható, hogy a Postabankon keresztül elérhető hatalom a jelenleg még „nyerő” pozíciókban lévő MSZP-től elkerülne. Ha figyelembe vesszük azt a korántsem elhanyagolható körülményt, hogy Princ Gábor Postabank vezérigazgató már fél éve a bankja pénzügyi tönkretételére irányuló szervezett támadásokról beszél, úgy nem kizárt, hogy a Postabank ellen az MSZP-n kívüli - hatalmi pozícióban lévő - politikai erők, de pénzügyi hatalmak üzentek hadat. Így minden bizonnyal a Postabank pénzügyi konszolidációjára hivatott költségvetési milliárdok a hatalmi pozícióban lévő politikai erők közötti belháború megfinanszírozására kerülnek felhasználásra. Az MSZP politikai tőkét tud kovácsolni 1998-ra. Az adófizetők pénzéből... 1998 tavasza, túl közeli időpont, túl jelentős tőkeerővel rendelkező pénzintézet a Postabank. A szintén MSZP befolyás alatt lévő nyugdíj- és egészségbiztosítótól a Postabanki tulajdonrészeket irányító pakettet jelentő részvényeket szinte lehetetlen fél év alatt „elprivatizálni”. Amennyiben a jövő évi országgyűlési választásokon is - ne adj Isten - a jelenlegi hatalmi összetétel maradna, úgy a Postabank tulajdonlásának sorsa rövid időn belül megpecsételődhet. Az MSZP jelenlegi szándékaival ellentétben. A bank tulajdonlását megtestesítő részvények árfolyama, amennyiben egy újabb betétkivonási roham indulna a bank ellen, úgy azok rohamosan leértékelődhetnek, ami a bank megszerzését kisebb pénzügyösszegekből is lehetővé teszi. A pénzügyi konszolidáció sikertelensége - ami mögött azért más is meghúzódik - szintén a banki részvény árfolyamok zuhanásához vezethet, ezentúl a bank pénzügyi ellehetetlenülése is bármikor bekövetkezhet. A Postabank tönkretételére, majd pénzügyi konszolidációjára irá-

nyuló törekvések háttérében egy olyan hatalmi, politikai harc dűl, - vég-ső soron a bank és vele együtt járó gazdasági hatalom megszerzéséért, amiből a Postabank szerényebb mértékű részvénypakettel rendelkező osztrák tulajdonosa - az Österreichische Postsparkasse - mindez ideig sikeresen távol tartotta magát, azaz nem hozott áldozatokat a bank - és mások - pénzügyi pozícióinak megerősítéséért. Ez a körűlmény is azt igazolja, hogy a Postabank konszolidációja nem csupán egy banküzem-tan szempontjából történő pénzügyi-szakmai segítségnyújtás, hanem a politikai-hatalmi harc, egy a korábbinál sokkal árnyaltabb, de úgymond hatékonyabb fajtája. A Postabank megszerzésében rejlő tét nagy. Ennek nagyságához mérten a bank birtoklásáért irányuló pénzügyi lépések, amelyeket a következőkben tárgyalok.

A Postabank RT a Magyarországon működő banki palettán - a már privatizáltakat is figyelembe véve - a második legnagyobb pénzüintézet, a számviteli mérleg főösszegét tekintve. 3200 postahivatalban és több tu-cat Postabank fiókban történik a bank tevékenységére legjellemzőbb la-kossági betétgyűjtés. E téren a hazai pénzüpiacon egyedűlláló monopol-pozíciókkal rendelkezik. Hasonlót, vagy a Postabank betétgyűjtési rend-szerét meghaladó szervezeti konstrukciót kiépíteni szinte lehetetlen. A bank a betéteit vállalkozási hitelezésekre, egy hatalmas médiabirodalom kiépítésére, továbbá az állami költségvetés növekvő hiánya által kivál-tott állampapírok vásárlására fordítja. Vitathatatlan az is, hogy az el-műlt években a Postabankot is „megcsapta” a piacgazdaság és a hazai gyakorlatban ezzel szorosán együtt járó liberálisabb bankhitelezési gya-korlat szele. A beragadt hiteleinek kompenzálására állami bankkonszo-lidációban is részesűlt a bank még 1993-1995 idűszakában, noha azt is el kell mondani, hogy a közel 20 milliárdos állami segítségnyújtás mér-teke nem jelentett dobogós helyet az állami segítség folyósításának 350 milliárdos nagyságrendjében. Tény az, hogy az állam és az adófizetők számára nem a legnagyobb éhségű konszolidációs pénzünyelűként műkű-dött a Postabank 1997-ig. A hangya szorgalommal begyűjtött lakossági és vállalati betétek gyenge, nullszaldós nyereségtartalmű továbbforgatá-sában merűlt ki a jobbára banki üzemvitel hatékonyságának titka. A

banki eredményeket a beragadt vállalozási hitelek és a banki tevékenységi körhöz eléggé szokatlan jellegű médiabirodalom fenntartásának veszteségei rontották le.

Nem feltétlenül a bankon múló negatív körülményként említhető az sem, hogy a pénzintézet - vélhetően a befolyásoló mértékű „állami” tulajdonrész és a mögötte lévő közvetlen kormányzati befolyásolási szándékok hatására - jelentős részt vállalt a Teve utcai rendőrségi objektum felépítésében. A Postabank 6,8 milliárd Ft értékű hitellel finanszírozta meg a rendőrségi objektum felépítését úgy, hogy a rendőrség csak az új épület üzembe helyezésekor köteles fizetni, ráadásul nem bankszámlapénzzel, hanem az általa az új épület aktivitásáig használt 12 db budapesti ingatlannal törleszt. Bankári minősítése szerint a Postabank vélhetően nem a legjobb üzletet csinálta a rendőrséggel, hiszen a 6,8 milliárd Ft likvid pénzeszköz rendelkezésre bocsátásáért lelakott ingatlanokkal fizet a bűnügyi hatóság. Még ha értékben lefedi is az érintett ingatlanok köre a bank által nyújtott hitelt, plusz annak kamatait, akkor is kérdéses, hogy a jelenleg telített ingatlanpiacon a hitel visszafizetésének fejében átadott ingatlan mikor tehető pénzzé, vagy más likvid forrássá, hiszen a banknak a nála elhelyezett betéteket javarészt pénzforrásokkal kell lefedni, nem pedig ingatlanokkal. Ezen állítás legékesebb bizonyítéka, hogy a pénzintézetet előzőlnő betétes roham érintettjeit sem lehetett ingatlanokkal kifizetni. Az érintettek a pénzüket követelték. Annak ellenére, hogy nem minősíthető a rendőrségi székház építés meghitelezése a banknak üzemgazdasági oldalról bombasztikus üzletnek, elviekben mégis úgy ítéltető meg, hogy a banki pénzügyi források egy társadalmilag hasznos objektum megépítésére lettek rendelkezésre bocsátva. A konstrukció ékes bizonyítéka lehet(ne) annak, hogyha kormányzati oldalról egy társadalmilag szükséges feladat megoldására az állami gazdaságpolitika, az állam tulajdonosi mivolta alapján, bonyolító szervezetet és pénzügyi eszközöket kíván rendelkezésre bocsátani, úgy a leghatékonyabban teheti ezt, egy a befolyásoló részesedése alatt lévő pénzügyi szolgáltató intézménnyel. Egy szó mint száz, rendőrségi székházakat, csődbe ment CM Magánklinikákat, remetehegyi villákat egyaránt

meg lehet hitelezetni egy állami befolyás alatt lévő bankkal. Minél nagyobb a baj, vagy akár a szükség, annál fontosabb szerepet tölt be a pénzügyi forrásokkal rendelkező bank.

Am az a tény, hogy a Postabanktól 1997 tavaszán néhány nap alatt kivont 25 milliárd Ft értékű betétállomány elvesztése nem kedvezett a pénzintézetnek. Még jóval a betétkivonási roham előtt napvilágot láttak olyan információk, amelyek a bank pénzügyi pozícióinak legyengüléséről, a banki részvények tőzsdei árfolyamvesztéséről, a banki üzletvitelben megszokott bankközi hitellehetőségek limitálásáról számoltak be. Ezen pénzügyi információk alapján a bank elleni támadás már jóval a botrány kirobbanása előtt kézzelfogható volt, mindössze az időpont volt még bizonytalan a pénzügyi elemzők számára. Nem sokáig. A néhány nap alatt kivont 25 milliárd Ft hatására a bank pénzügyi pozíciói tovább romlottak. Végül is a pénzintézet által a lakosságtól begyűjtött betétek a kihelyezett hitelállományokban, félig kész rendőrségi szákházban, és a Postabank által felvásárolt újságkiadóknál testesültek meg. A betétkivonási hullámra a bank a Nemzeti Banknál lévő tartalékait mobilizálta, majd később a jegybank engedményeként mentesítést kapott a kötelező tartalékráta képzése és elhelyezése alól, ami a normál banki üzletvitelben a betétesek biztonságát szavatolja. A tartalékok képzése alóli mentesítés több tíz milliárd forint könnyítést jelentett a banknak. A potenciálisan jelenlévő banki csődveszély helyzetének kockázatát így teljes mértékben a kormány vállalta. A kártyajátékok világával összehasonlítva az esetet, itt egy olyan helyzet alakult ki, mint amikor a huszonegyezésbe, a tizenkilencre még lapot kér a játékos. Ha több - kevesebb nem lehet - úgy veszített a játékos. A kártyacsatához nagyon is hasonló Postabank ügynek azonban még nincs vége... A pakliból kihúzott kártyalap számérték figuráját még nem láttuk...

A pénzügyi tartalékképzési kötelezettség alóli felmentéssel a Postabank fizetési problémái nem oldódtak meg. A bank pénzügyi egyensúlyának helyreállítására első körben az alárendelt kölcsöntőke biztosításának lehetősége merült fel. Az 5 évre szóló állami kölcsöntőke folyó-

sítása azonban a bankkonszolidációs pénzügyi technikáknak egy nagyon is nyilvánvaló módozata lett volna. Az 1993-1995 években végbement közel 400 milliárd Ft értékű konszolidációs eljárásnak, és az eltelt négy évben ugyancsak 400 milliárd forint értékű konszolidációs kötvénykamat kifizetésének nagyon is negatív és egyre többek által felismert nemzeti sorstragédia jellege miatt a kormányzat nem mert vállalkozni az állami konszolidáció ezen formájára. Az alárendelt kölcsöntőke nyújtása helyett így a kormányzat egy körmönfontabb, de ugyancsak állami bankkonszolidációs eljárásnak megfelelő pénzügyi megsegítést vállalt fel. A hitelintézet behajthatatlan hiteleinek 12 milliárd Ft-os keretösszegére vállalt garanciát a kormány a költségvetés terhére.

Természetesen a garancia pénz lehívása nem sokáig váratott magára, hiszen már július elején a Postabank 5,6 milliárd Ft értékű garancia pénz lehívására - azaz 5,6 milliárd forint állami költségvetési pénz kifizetésére - már be is nyújtotta az igényét. Az az állami garancia biztosítékául, vagy viszont garanciájaként állított feltétel, miszerint az állam által garantált és ki is fizetendő 12 milliárd forintra a Postabank tulajdonosai is garanciát vállaltak - leszámítva a politikai-pénzügyi hatalom megszerzésében szerepet vállalni nem hajlandó külföldi osztrák Postabank Ag-t - mondva csinált követelmény állítás, hiszen az Egészségbiztosítási Önkormányzat, mint a viszont garanciát vállalt banktulajdonosok egyike a pénzügyi tárcától már egyéves halasztást kért és kapott is a ráeső tőkerész megfizetésére. Mindössze, a fizetési kötelezettsége teljesítéséig a jegybanki alapkamat 50%-os mértékéig felszámított késedelmi jellegű kamatot fizet a központi költségvetésnek. Az egészségügyi járulékot fizető lakosság és a vállalkozók pénzéből valójában a Postabakért zajló pénzügyi-hatalmi harc megfinanszírozására... A Postabank pénzügyi összeomlását elkerülni hivatott ötletek sorában felmerült a bank alaptőke emelésének a lehetősége is. Az első megközelítésben a bank jegyzett tőkéjét a jelenlegi 16,5 milliárd forintról 30 milliárdra kívánták fölemelni. A közel 14 milliárd forintos pénztőke rendelkezésre bocsátása lényegesen javíthatott volna a bank pozícióin. A potenciális szakmai befektetők közül azonban csodák-csodája, elég sokan távol maradtak az

alaptőke juttatás és a vele együtt járó tulajdonrész szerzés lehetőségétől. A MÁV, a MOL Rt., a Globex Holding, a Konzum Rt., a Nyugdíjbiztosítási Önkormányzat, mind-mind nem kívántak a Postabank „közelébe” férkőzni. Részint szűkös anyagi helyzetükre hivatkozva, ami például a Nyugdíjbiztosítónál érthető, de többen indokolni sem kívánták nemleges döntésüket. Pedig a megcélzott, de távol maradó szervezetek belépésével a Postabankban a közvetett jellegű állami tulajdon befolyásoló részesedése emelkedhetett volna. Lehet, hogy a távolmaradók is már az osztrák Postabank AG metodikája szerint gondolkodnak? Végül is a Postabankban látva a nem túl nagy érdeklődést a tulajdonszerzés tekintetében, az eredetileg tervezett 13,5 milliárd forintos tőkeemelési igényt leszámították 10 milliárd Ft-ra, majd a részvényjegyzés jelenlegi állása szerint beérték 7,1 milliárd Forinttal. Bár az elég kétséges, hogy az Egészségbiztosítási Önkormányzat által újjólag lejegyzett 2,5 milliárd Ft teljesítésre kerül-e, hiszen mint korábban utaltam rá az önkormányzat szűkös anyagi helyzetére hivatkozva az előző megsegítési hullámban a viszont garancia kötelezettségét sem tudta teljesíteni. Végül is a 21,3 milliárd Ft-ban összeálló majdani új tőkenagyságból 17,6%-kal részesedne az Egészségbiztosítási Önkormányzat, 17,5%-kal a Nyugdíjbiztosító, 8,5%-kal a Magyar Villamos Művek és 5,73%-kal a Magyar Posta, hogy csak a fontosabbakat említsük. Az osztrák Postabank Rt részaránya, mivel ebben a tőkemegsegítési folyamatban sem venne részt, 7,26%-ra csökkenne. Nyugdíj- és Egészségbiztosítási Önkormányzatok 15%-ot meghaladó tulajdonrészeinek megjelenésekor azonban újabb problémaként vetődik fel, hogy az 1997. január 1-től hatályos, panelintézettről és pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény szerint a bankokban egy tulajdonos közvetlen vagy közvetett tulajdoni hányada sem haladhatja meg a jegyzett tőke 15%-át. Az Állami Pénz és Tőkepiaci Felügyelet vagy eltekint a merev törvényi szabályozás betartásától, vagy pedig a 15% feletti tulajdonrészek további „csipegetésével” a Postabank tulajdonosi struktúrája tovább formálódik a bankért hatalmi harcot vívó politikai és pénzügyi érdekeltek között.

A Postabank megsegítésére indított akciók sorában a jelen időpontban a legutolsó az a pénzintézet és az Állami Privatizációs Vagyonkezelő Rt között elindított vagyonszere, aminek az értéke mintegy 18 milliárd Ft. Mint korábban utaltam rá, a Postabank számos olyan ingatlannak is a tulajdonosa, ami a banki üzemvitel szempontjából úgymond nem feltétlenül szükséges a számára. Részint a korábbi beragadt hitelek fejében átvett ingatlanokról, részint a rendőrségi székház építés-szerű konstrukciókból származó ingatlanokkal történő hiteltörlesztések származékairól van ebben a körben szó. A Postabank tavasszal a szóban forgó 18 milliárd értékű ingatlanvagyonát szeretne volna értékesíteni, hogy a befolyó likvid árbevétel a banki üzemvitel érdekében felhasználja, betétesek követelését kiegyenlítse, tartalékolási kötelezettségét rendezze. Az elmúlt fél év során a bank próbálkozásai sikerre nem vezettek, így az állami megítélés újabb folyamatként létrejött egy olyan konstrukció, amelyben a bank átadja az ingatlanait, az ÁPV Rt pedig az ingatlanoknál könnyebb értékesíthető részvénycsomagot bocsát a rendelkezésre. A 18 milliárd forintos ingatlancsomag értéke időközben már leapadt 11 milliárd forintra tekintve, hogy a KPMG és a Deloitte Touche könyvvizsgáló cégek kölcsönösen ennyiben határozták meg a bank által felkínált vagyon tényleges árfolyamértékét. Az állami segítség lanyhulásának újabb jeleként értékelhető, hogy az ÁPV Rt. által adandó vállalati részvénycsomagból a tőzsdén jegyzett, szinte azonnal pénzzé tehető vállalati részvényeket kivették. A MOL Rt. és a TVK Rt. kapós részvényei helyett, így a bank kisebb piaci értékű, értékesítés szempontjából nehézkesebb vagyontömeget kapott. Az ezen megsegítési körben megnyilvánuló állami segítség így is átlagon felülinek minősül, amiben a politikai motivációké és nem pedig az üzleti érdekeké most az elsődleges szerep, ellentétben az ÁPV elnökének állításával. Ezt látszik alátámasztani az a körülmény is, hogy azon ingatlanok, amelyek a Postabank fél évig nem tudott túladni, vajon miért sikerülne üzletlikviditási veszteségek nélkül az ÁPV Rt-nek?

A banki hitelezési ügyekben járatos személyek valamennyien tudják, hogy egy válságban lévő gazdálkodó csődtől való megmentését nemcsak

a gazdálkodónál hitellel, tulajdonosi részarányval érdekeltnek kell akarni, hanem magának a válságban lévő szervezetnek is. Legfőképp ez utóbbinak, de teljes energiával. Nos, a Postabank esetében számba vet-tük azokat a megsegítési formákat, amelyeket a kormány már bevetett. Nyilván maga Princz Gábor is szeretné a csődöt elkerülni, ám érdekes, hogy a bank portfóliójában lévő újság szerkesztőségek, kiadók, mint a banki üzletvitelhez nem éppen szükséges kellékek miért nem kerülnek értékesítésre. Országos lapokról van szó, noha nem a legolvasottabb újságok. A banknak is veszteséges volt ez idáig a fenntartásuk. A kérdés háttérben nyilván az áll, hogy a sajtó, főleg annak birtoklása jelenleg a pénzügyi hatalomnál is nagyobb hatalmat, politikai tőkét jelent. Ha figyelembe vesszük az 1-2 hónap múlva induló választási kampányokat, majd önkormányzati választásokat, ezen banki tulajdonban lévő újságok lényegét nem az az állapot határozza meg, hogy veszteségesek, hanem az, hogy célirányos felhasználásukkal politikai tőkét lehet kovácsolni, mint 1 év múlva akár pénzügyi tőkére is át lehet váltani. A kormányzat és főleg az MSZP postabanki „ragaszkodásának” háttérben ez a nem egészen mellékes körülmény is szerepet játszhat.